

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

21 De censu constituendo iuxta constitutionem Nicolai V.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

De censu constituendo iuxta constitutionem Nicolai V.

CAPVT XXI.

NICOLAUS Quintus, gratia Alphonsi Regis Siciliae, & Neapolis, constitutionem edidit, in qua, aliqua ex parte abrogauit constitutionem Martini V. ac propterea mirum non est, si Calixtus III. aliam euulgauerit constitutionem, in qua idem penitus, quod Martinus Quintus constituerat, seruari iussit. Nam cum Nicolaus Quintus constitutioni Martini Quinti derogasset, Calixtus Tertius constitutionem Martini Quinti restituit. Nec hi Pontifices sibi contrarij fuerunt: quia Martinus V. constitutionem suam uoluit in Germania seruari; postea uero Nicolaus Quintus, rigorem constitutionis Martini Quinti temperando, uoluit, ut in regno Siciliae, & regno item Neapolitano possent census benignius, & mitius institui: ac deinde Calixtus Tertius constituit, ut id seruetur saltem extra Siciliae, & Neapolim, quod Martinus V. decreuerat.

Primo quaeritur, Quot condiciones in censibus requiratur constitutio Nicolai Quinti? Respondeo, in primis constitutionem hanc ad verbum haberi apud Follerium de censuali contractu, statim in principio, & apud Ioannem Baptistam Lupum de usuris, commentario secundo. §. 2. num. 8. & apud Auctorem Coronae Confessorum par. 2. cap. de censib. num. 11.

Deinde in hac constitutione Pontifex Nicolaus V. primo concedit incolis, & habitatoribus locorum in regno Siciliae, & Neapolitano, ut possint census instituire in rebus suis, & facultatibus, & emolumentis earum.

Ut possint obligare censui omnia, & singula bona immobilia, & quaecunque alia iura, obligationes, & actiones, promissiones, stipulationes, & suas personas.

Tertio, ut possint instituire census in suis domibus, possessionibus specialiter, vel etiam generaliter in omnibus bonis, redditibus, emolumentis, iuribus, & alijs rebus suis.

Quarto concedit, ut census annuus uisus aurei possit emi decem aureis, & non minori pretio; ac proinde ut census annuus decem aureorum ematur centum aureis. Hac in illa constitutione Nicolai V. in quibus derogatum est Martini V. Constitutioni.

Secundo quaeritur, Quo modo condiciones, quas in censibus requirit constitutio Nicolai V. libere sint ab omni usura peccato: Ioannes Baptista Lupus in tract. de usuris, commentario 2. §. 2. num. 84. & sequentibus, dicere non dubitauit, Constitutionem Nicolai V. editam anno 1452. esse valde periculosam, & suspectam, & materiam praebere hominibus, ut census iniquos, & usurarios instituant, ac proinde merito esse sublatam.

Sed certe ergo non video, quo modo id tolerari queat: nam quid est aliud, nisi dicere, errasse Nicolaum V. qui talem constitutionem promulgauit, & concessit, ut in regnis Siciliae, & Neapolitano census constituerentur iniqui, & usurarij? Siquidem illic census instituantur iuxta formulam in constitutione Nicolai V. praescriptam, ac traditam. Quare id nulla ratione dici potest, quoniam condiciones, quas Nicolaus V. requirit, cum iure naturali, & diuino conueniunt, quamuis dissentiant a speciali iure, quod Martinus Quintus, & post Nicolaum Quintum, Calixtus III. & Pius V. tradiderunt.

Sed iam rationes uideamus, quibus Ioannes Baptista Lupus suam sententiam, ut putabat, comprobabat. Primum, personalis census, inquit ille, approbans, quem tamen Pij V. constitutio, ut generatim, & usurariumque condemnat.

Deinde, quia Nicolaus Quintus concedit, ut possit census institui generatim in omnibus bonis venditoris: ac

natura censualis contractus postulat, ut census imponatur in re certa venditoris, & Pius V. Martinus V. & Calixtus III. definerunt, ut venditor rem certam censui subiciat, & obliget, non generatim omnia bona.

Tertio, quia in constitutione Nicolai Quinti conceditur, ut omnia bona venditoris, omnia scilicet iura, actiones, redditus, obligationes, proprietates, & denique ipsa persona sit obligata censui; quod omnino pugnat, non solum cum Pij Quinti, Martini Quinti, & Calixti Tertij constitutionibus, sed etiam cum ipsa natura censualis contractus.

Quarto, quia in hac constitutio se permittitur, ut annuus census uisus aurei possit emi decem aureis, cum tamen passim emi soleat tredecim, aut quatuordecim aureis. Virginius tract. de censib. par. 3. num. 43. sentit constitutionem Nicolai Quinti esse omnino abrogatam in ijs omnibus, in quibus ea est Pij V. constitutioni contraria. Sed dicendum est in primis, teste Auctore Coronae Confessorum par. 2. cap. de censuali contractu, num. 25. Gregorium XIII. concessisse, ut in Regno Siciliae, & Neapolis, cum census instituantur, seruetur constitutio Nicolai V. nihil obstante constitutione Pij V. dummodo certa res immobiles, & frugifera a venditore designentur, quae censui supponantur; & postea omnia bona venditoris obligentur creditori, & liberum sit venditori censum redimere, quando uoluerit, & in ceteris pacta seruentur iuxta constitutionem Nicolai V.

Ad primum illud argumentum Ioannis Baptistae Lupi, Respondeo, censum personalem iure naturali non esse damnatum, sed iure speciali in constitutionibus Calixti Tertij, Martini V. & Pij V. ut superius ostendi. Item Nicolaus Quintus non approbat censum personalem, sed solum dicit in censu reali venditoris personam obligari, non quidem proxime ratione sui, ac si esset censui supposita, & subiecta, sed ratione rei, quam censui addicit. Ita ut lege euictionis teneatur, hoc est, si res obligata censui fuerit euicta, tanquam aliena, vel alteri obligata, venditor cogatur vel pretium emptori reddere, vel censum in alia re certa constituere.

Ad secundum, falsum est, esse contra naturam censualis contractus, ut census generatim in omnibus bonis venditoris imponatur, ut putabat Lupus: solum ex hac constitutione fit, ut census constitutus sit firmior, ac tutior, ac proinde sit plus aestimandus.

Item meo iudicio Nicolaus Quintus non exigit, ut venditor in suis omnibus bonis censum instituat, sed ut sua bona ita obliget, ut si res supposita censui sit euicta, venditor censum in alijs rebus imponat, sin minus, pretium restituat. Et hoc est, quod Gregorius XIII. concessit Siculis, & Neapolitanis, uidelicet, ut certas res designent, quas censui subiciant, & nihilominus generatim sua omnia bona obligent.

Ad tertium, dicimus minime pugnare cum natura censualis contractus, ut census instituantur in alijs censibus, vel redditibus, cum perpetui sint, dummodo tamen si res alteri censui obligata, de nouo obligetur, id fiat consensu eius, qui censum emerat, & Communitates liberae, siue Republicae, Reges quoque, ac Principes consueuerunt census imponere in ius redditibus annuis. Quod etiam Nicolaus Quintus concedit, ut possit venditor censui obligare rerum suarum proprietates, iura, & emolumenta: non ita accipiendum est, ut possit census institui in sola proprietate rei, omni domino uili remoto: tunc enim proprietates non est quid fructiferum: sed eo tantum spectat mens Pontificis, ut potestatem faciat venditori censui obligandi omnia bona sua, puta rerum proprietates, iura, & commoda.

Ad ultimum, Miror sane Ioannem Baptistam Lupum dicere, pretium esse iniquum, cum census uisus auroi ematur decem aureis. Nam in constitutionibus Martini Quinti, & Calixti Tertij dictum faenit, inter alia unam auri emi posse 10. vel 11. vel 13. vel etiam 14. marchis. Unde quamuis

Romæ, & in Hispania, & Gallia census viuis aurei ematur 14. vel 13. aureis; in Sicilia tamen, & Neapolitano regno emitur decem, minori quidem pretio, sed non iniquo. Nusquam tamen (nisi fallor) permittitur, vt census viuis aurei ematur minori pretio, quam decem aureis.

De alijs censibus annuis, qui vulgo in Italia Montes, videlicet, pecuniarij vocantur.

CAVTV XXII.

ANTEQUAM census annuos, qui dicuntur montes pecuniarij, explico, generatim agere instituo de alijs montibus pecuniarijs, qui Pietatis nomen habent. Sunt enim tria genera montium pecuniariorum. Nimirum ij, aut sunt motes gratia communis pietatis, ad mutuandum egentibus erecti: aut sunt montes, in quibus pecuniæ deponuntur, vel quibus pecuniæ mutuo dantur à ciuibus: aut reuera sunt montes, qui pecunia venduntur, & emuntur. De his omnibus montibus tractauit Siluester in verbo *Vsuræ*. Thomas Boninsegni in tract. de montibus, Philarchus de Officio Sacerd. lib. 3. cap. 19. 20. & 21. Spectatim vero de montibus Pietatis egerunt Caiet. in Opusculis, tom. 2. tract. 6. Medina de Rob. per *Vsuram acquisit. quasi* 10. Iacobus Naglancus in Opusculo de monte Pietatis, Sotus lib. 6. de Iustitia, & iure, quest. 1. art. 6. Nauarrus in Manuali cap. 17. num. 213. & in commentario de *Vsuris*, num. 56. de alijs montibus tractauit Laurentius Rodulphus in tract. de *Vsuris* par. 3. num. 12. & sequentibus. S. Antoninus par. 2. tit. 1. cap. 11. & Nauarrus consil. 17. de *Vsuris*.

Primo itaque agendum est de montibus Pietatis: nam questionis dubia est, An hi montes careant omni usuræ peccato: Huiusmodi montes instituantur in hunc modum. Titus, verbi gratia, Princeps, vel vir opulentus, vel aliqua Respublica, ex ærario publico, vel largitionibus priuatorum hominum, donat, vel testamento, vel extra testamentum certam aureorum summam ciuitati, vel populo, ea lege, vt ex illa aureorum quantitate mutua detur pauperibus pecunia indigentibus, & idoneum à singulis mutuatarijs pignus accipiatur, ea itidem conditione, vt singuli, quibus mutuum datur vltra sortem, aliquam pecuniam soluant; maiorem, aut minorem, prout maiorem, minoremque pecuniæ quantitatem mutua acceperint: quam pecuniam solunt, vt ex ea debitum stipendium reddatur ministris, qui montis curam habent; hoc est, qui curant accipienda pignora, asseruanda, restituenda, vel vendenda, opportuno tempore, si fuerit opus; quique in libellis, siue tabellis debitorum nomina describant, & quantum quisque pecuniam mutua acceperit. Pecuniarum aceruus, vnde pauperibus quid mutuum datur, mons dicitur per metaphoram, quia est pecunia in aceruum congesta.

Tres itaque huiusmodi montium leges sunt: Prima, vt ex ipso pecuniarum aceruo, cuiuslibet indigenti mutui dari possint decem aurei, quos soluere debeat ad annum, vel summum ad biennium.

Secunda, vt qui mutuos nummos accipit, det monti pignus idoneum, quod statim vendi queat, si ipse statuto tempore debitum non soluat, & ex pretio pignoris mons partem sibi debitam accipiat, & reliquum habeat Dominus pignoris.

Tertia, vt ex pecunijs, quæ vltra sortem monti proueniunt, soluantur omnes impensæ, quæ necessario sunt ad montem tuendum, & conseruandum. Nam mons iste indiget multis ministris; item conducit, aut emit ædes, in quas conueniunt ministri, asseruantur pignora; & continentur arce, in quibus pecunia conduntur, & reponun-

tur libri, in quibus omnia necessaria describuntur.

His positis, quæritur iam, An montes hisce legibus, & conditionibus erecti, & instituti, sint liciti: Olim ante Concilium Lateranense, sub Leone X. congregatum, magna fuit controuersia, non solum inter Iuris ciuilibus, & Canonicos interpretes, sed etiam inter Theologos de hac re, vt dicitur in eodem Concilio sub Leone X. sessione decima: quæ quidem controuersia vsque ad Caietani, & Siluestri tempora durauit.

Fuerunt igitur tunc temporis duæ sententiæ; vna asserentium, in prædictis montibus usuram committi, quantum singuli eorum, qui à monte mutua pecuniam accipiunt, vltra sortem aliquid soluere coguntur. Ita sentit Caietanus, cuius sententiam sequutus est Sotus lib. 6. de Iustitia & iure, quest. 1. art. 6. & rem esse dubiam dicit Siluester verbo *Vsuræ*, quest. 4. Auiunt enim, à mutuatarijs nihil præter sortem esse exigendum, & accipiendum, & ex pecunijs ipsius montis impensas, quæ sunt, esse soluendas.

Quod si illis obijciat, inde futurum, vt mons ipse paulatim minuat, decreseat, & in totum absumatur, & euanescat, quod magno erit detrimento pauperum, & aliorum mutua pecunia indigentium. Respondent, eum, qui montem constituit, si velit, vt duret in perpetuum, relinquere debere aliquid vltra ipsam pecuniarum summam, ex quo stipendium ministris debitum reddatur, & impensæ necessariae soluantur.

Probant autem illi Auctores, in his montibus usuram contineri. Primo, quia mons, hoc est, qui montis curam habet, ex mutuo luctum exigit, & accipit.

Deinde, quia aliqui priuatis hominibus fas esset certam pecuniam summam deputare ad dandum mutuum pauperibus, ea lege, & pactione, vt ipsi pauperes aliquid amplius forte soluant, vnde illa pecuniæ summa conuoluetur.

Postrema, quia is, qui mutuum dat, eo ipso debet id officij gratis præstare, & obire: alioqui mutua pecuniam non det.

Secunda sententia est communi consensu recepta, nulla usuræ labe infici prædictos montes. Ita Theologi, & Iuris Canonici, & Ciuilibus interpretes, qui post Concilium Lateranense sub Leone X. scripsere de *Vsuris*, Medina, Nauarrus, Thomas Boninsegni, Philarchus, & Ioan. Bapt. Lupus, & alij, *locis supra citatis*.

Reuera in hac questione nunc esse nulla potest dubitatio: sunt enim tales montes approbati, & confirmati Pontificijs diplomatis, vt refert Nauarrus *heco citato*: immo, vt testatur Concilium Lateranense sub Leone Decimo, à Paulo Secundo, Sixto Quarto, Innocentio Octaueso, Alexandro Sexto, Iulio Secundo editæ sunt constitutiones, quibus tales montes sunt approbati; & denique in Concilio Lateranensi sub Leone Decimo, sessione decima, extat constitutio, quæ incipit, Inter multiplices, qui approbantur, & in ea referuntur, quæ diximus, leges, conditiones, & onera.

Mihi itidem valde improbanda videntur, quæ de hac questione Caietanus, Siluester, & Sotus tradiderunt. Caietanus quidem ait, Pontificijs Constitutionibus approbati Pietatis montes, sed generatim, non spectatim, hoc est approbati, si in eis apponantur conditiones, & pacta debita, & licita. Contra hoc est, quod in Concilio Lateranensi, loco iam allegato, approbantur montes pietatis erecti cum prædictis conditionibus, & pactis: nam ibi habetur expresse ea conditio, quam Caietanus usuram appellat: vt, videlicet mutuatarij aliquid vltra sortem soluere debeant.

Accedit, quod ibi approbantur tales montes, ad dubitationes animorum tollendas, quæ erant inter Theologos de eorum montium æquitate: at tota difficultas erat de prædictæ Constitutionis iustitia: ergo in Concilio ea conditio approbatur, quam vt usuram Caietanus condemnat. Respondet Caietanus, non omnia